

ישעיהו פרק יא

עלייתה המחודשת של מלכות בית דוד

בפרק יי הנביא תיאר את מסע הכיבושים של מלך אשור: את הערים והעמים הרבים שהוא כבש במסעיו, את ההרס והחורבן שהוא הותיר אחריו בארץ יהודה, ואיך הוא יגיע לשערי ירושלים ושם הוא יהיה בטוח שיכבוש אותה בקלות. הנביא בסוף פרק י המשיך לתאר, איך ה' יכה את צבא אשור, הצבא ינחול מפלה עצומה, לא יעלה בידם לכבוש את ירושלים, ומלך אשור וצבאו יחזרו לארצם. בפרק יא הנביא מתאר מה יקרה בישראל בעקבות נפילת ממלכת אשור, הוא מנבא שתחל עליה מחודשת של מלכות בית דוד:

ישעיהו פרק יא

- (א) וַיֵּצֵא חוֹטֵר מִגֹּזַע יִשְׁשִׁי, וַנֶּצֶר מִשְׁרָשָׁיו יִפְרָה:
- (ב) וְנָחָה עָלָיו רִיחַ ה', רִיחַ חֲכָמָה וּבִינָה, רִיחַ עֲצָה וּגְבוּרָה, רִיחַ דַּעַת וְיָרְאֵת ה':
- (ג) וְהָרִיחוּ בְיָרְאֵת ה', וְלֹא לְמִרְאֵה עֵינָיו יִשְׁפּוּט, וְלֹא לְמִשְׁמַע אָזְנוֹ יוֹכִיחַ:
- (ד) וְשִׁפְט בְּצֶדֶק דְּלִים, וְהוֹכִיחַ בְּמִישׁוֹר לְעַנְוֵי אֶרֶץ, וְהִכָּה אֶרֶץ בְּשִׁבְט פִּי, וּבְרוּחַ שְׁפָתָיו יִמִּית רָשָׁע:
- (ה) וְהָיָה צֶדֶק אֲזוֹר מִתְּנָיו, וְהֶאֱמוּנָה אֲזוֹר מִלְּצָיו:
- (ו) וְגַר זָאֵב עִם כְּבֶשֶׂת, וְנֹמֵר עִם גְּדֵי יֶרֶבָּע, וְעַגְל וּכְפִיר יִחַדּוּ, וְנֹעַר קָטָן נָהַג בָּם:
- (ז) וּפְרָה וְדָב תִּרְעֶינָה יַחַדּוּ יֶרֶבְצוּ וְלַדֵּיהֶן, וְאַרְיֵה כְּבָקָר יֹאכַל תְּבָן:
- (ח) וְשִׁעֲשַׁע יוֹנֵק עַל חֵר פֶּתוֹ, וְעַל מְאוּרֵת צִפְעוֹנֵי גְמוּל לְדוֹ הַדָּה:
- (ט) לֹא יִרְעוּ וְלֹא יִשְׁחִיתוּ בְּכָל חַר קִדְשֵׁי, כִּי מְלֶאכֶה הָאֶרֶץ דַּעַה אֶת ה', כַּמִּים לַיָּם מְכַסִּים: פ
- (י) וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא שֶׁרֵשׁ יִשְׁשִׁי אֲשֶׁר עָמַד לְגַס עַמִּים, אֲלֵיו גּוֹיִם יִדְרָשׁוּ וְהִיָּתָה מִנְחָתוֹ כְּבוֹד: פ

פסוק א: "חוטר מגזע ישי"

ישעיהו פרק יא

(א) וַיֵּצֵא חוֹטֵר מִגֹּזַע יִשְׁשִׁי, וַנֶּצֶר מִשְׁרָשָׁיו יִפְרָה:

דעת מקרא ישעיהו יא, א

חוטר - מקל, ענף שיוצא מגזע אילן (כרות, וממנו העץ יתחדש ויפרח שוב).
נצר - קנה רך הצומח מן השורש משנגדע גזע האילן, ומן הנצר עתיד להתפתח אילן חדש.

1. עיין בפסוק א, ובפירוש דעת מקרא והסבר את הדימוי הנזכר בפסוק.



"ויצא חוטר מגזע ישי ונצר משורשיו יפרה"

	המשל
	הנמשל

שד"ל ישעיהו יא, א

והנה "וַיִּצְאָ חֹטֵר" הוא נמשך אל "וַיִּנְקֶף (ונכרת) סִבְכֵי הַיַּעַר בַּבְּרָזֶל, וְהִלְבְּנוּן בְּאֵדִיר יְפוֹל" (ישעיהו י, לד) כי תחת שמלך מלך אשור עם כל כבודו ישפל וייגדע, בית דוד ירום ונישא. ומפני שהמשיל מלך אשור ליער גדול, המשיל בית דוד לחוטר קטן הצומח מחדש מגזע.

2. שד"ל מפרש, שהנביא בפסוק הראשון של פרק יא ממשיך על דרך ההנגדה את הדימוי של הפסוק האחרון שבפרק י'. מהו הדימוי, ומהי ההנגדה?

פסוקים ב-ה: תכונותיו של מלך המשיח

לאחר שבפסוק א ישעיהו מנבא שבעתיד יעלה ויפרח מחדש מלך המשיח מבית דוד, בפסוקים ב-ה ישעיהו מתאר את תכונותיו הנעלות של אותו מלך שיקום:

ישעיהו פרק יא

(א) וַיִּצְאָ חֹטֵר מִגֹּזַע יֵשׁוּ, וַיִּנְצֹר מִשְׁרָשָׁיו יִפְרָה:

(ב) וְנָחָה עָלָיו רוּחַ ה', רוּחַ חֲכָמָה וּבִינָה, רוּחַ עֲצָה וּגְבוּרָה, רוּחַ דַּעַת וְיִרְאָת ה':

(ג) וְהִרְיָחוּ בְיִרְאָת ה', וְלֹא לְמַרְאֵה עֵינָיו יִשְׁפּוֹט, וְלֹא לְמִשְׁמַע אָזְנוֹ יוֹכִיחַ (לא יחרוץ דין רק לפי המראה החיצוני והשמועה):

(ד) וְשִׁפְט בְּצַדֵּק דְלִים, וְהוֹכִיחַ בְּמִישׁוֹר לְעֲנֵי אֲרָץ, וְהִפָּה אֲרָץ בְּשִׁבְט פִּי, וּבְרוּחַ שְׁפָתָיו יָמִית רָשָׁע:

(יחרוץ דין צדק לחלשים שבארץ), (ארץ שתמרוד לא יהיה צריך להילחם בה אלא המרד יתבטל ע"י דברי שכנוע)

(ה) וְהָיָה צֶדֶק אֲזוֹר מִתְּנִי, וְהָאֲמוֹנָה אֲזוֹר חֲלָצִיו: (אזור = חגורה).

דעת מקרא ישעיהו יא, ב

וְנָחָה עָלָיו רוּחַ ה' - תנוח (תשרה) עליו, על המושל מצאצאי ישי, רוח ה', כלומר: כח וכשרון מיוחד, הנאצל מאת ה' על המלך בחירו לסייע לו בענייני ממלכתו כדרך שמצאנו בדוד, שנאמר בו בשעה שנמשל למלך: "וַתִּצְלַח רוּחַ ה' אֶל דָּוִד מֵהַיּוֹם הַהוּא וּמִעַלְהָ" (שמואל א טז, ג).

מצודת דוד ישעיהו יא, ג

והריחו - לפי שהריח היא הרגשה קלה מאד לכן קורא להרגשה קלה בשם ריח, ורוצה לומר: במעט הבנה והתבוננות רגישה ויבחין בבני אדם הטובים המה אם רעים. ביראת ה' - ההרגשה הזאת תהיה לו בעבור היראה מה'.

רד"ק ישעיהו יא, ד

ושפט בצדק דלים - ...לפי שדרך העולם להדר פני הגדולים והעשירים... והוכיח במישור לענוי ארץ - ויוכיח החזקים במישור (ללכת ביושר), בעבור ענוי ארץ שלא יגזלם ולא יעשקם, בעבור שהם רפים וחלשים.

3. עיין בפסוקים ב-ה, ובפירושי דעת מקרא, מצודת דוד ורד"ק, וענה:

א. לפי דעת מקרא, מה ה"כלי" המרכזי שיאפיין את ההתנהלות של מלך המשיח, ובמה הכלי הזה יסייע לו?

ב. בפסוקים ג-ד נאמר: "וְהִרְיָחוּ בְיִרְאָת ה': וְלֹא לְמַרְאֵה עֵינָיו יִשְׁפּוֹט... וְשִׁפְט בְּצַדֵּק דְלִים... וּבְרוּחַ שְׁפָתָיו יָמִית רָשָׁע". לפי מצודת דוד, מה התכונה המיוחדת שתהיה למלך המשיח שמתוארת בדימוי "וְהִרְיָחוּ"?

ג. לפי מצודת דוד, בזכות מה יזכה מלך המשיח לנהל את ממלכתו בצורה כל כך מעולה? בסס את תשובתך.

ד. בפסוק ד נאמר "וְשִׁפְט בְּצַדֵּק דְלִים, וְהוֹכִיחַ בְּמִישׁוֹר לְעֲנֵי אֲרָץ". לפי הרד"ק, מה התכונה שמתוארת בפסוק זה?

○ השוואה בין פרק א לבין פרק יא

יש לראות את פסוקים אצלנו בפרק יא לאור מה שלמדנו בפרק א' על החטא - עיוות הדין, והתיקון - השבת המשפט והצדק לירושלים:

ישעיהו פרק א
(כא) איכה היתה לזונה קרחה נאמנה, מלאתי משפט, צדק יליו ביה - ועתה מרצחים:
(כב) כספך הנה לסיגים, סבאך מהול במים:
(כג) שררך סוררים ותברי גנבים, פלו אהב שחד ורדף שלמנים, יתום לא ישפטו, וריב אלמנה לא יבוא אליהם:
(כד) לכו נאם האדון ה' צבאות, אביר ישראל, הוי אגחם מצרי ואנקמה מאויבי:
(כה) ואשיבה ידי עלך, ואצרך כבר סיגך, ואסירה כל בדילך:
(כו) ואשיבה שפטיך כבראשנה, ויעצרך בבתחלה, אחרי כן יקרא לך עיר הצדק, קרחה נאמנה:
(כז) ציון במשפט תפדה, ושביה בצדקה:

פסוקים ו-י: "וגר זאב עם כבש"

4. עיין בפסוקים ו-י, לפי הפשט, פרט בלשונך, בטבלה שלפניך, שלושה דברים מרכזיים שיאפיינו בעתיד את ימי מלך המשיח?

ישעיהו פרק יא - בלשונך	ישעיהו פרק יא - בלשון המקרא
	(ו) וגר זאב עם כבש, ונמר עם גדי ירפך, ועגל וכפיר ומריא (בתמה) יחדו, ונער קטן נהג בם:
	(ז) ופרה ודב תרעינה יחדו ירצו ילדיהו, ואריה כבקר יאכל תבן:
	(ח) ושעשע יונק על חר פתו, ועל מאורת צפעוני גמול דו הדח: (תינוק ידו ישיט)
	(ט) לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי,
	כי מלאה הארץ דעה את ה', כמים לים מכסים:
	(י) והנה ביום ההוא שרש ישי אשר למד לנס עמים, אלו גוים ידרשו, והיתה מנחתו כבוד:

5. לפי פסוק ט, מה הסיבה שבימות המשיח אחד לא יפגע בשני, שלא תהיה כל אלימות?

פסוקים ו-ח: משמעות הנבואה "וגר זאב עם כבש"

הרמב"ן ויקרא כו, ו	רמב"ם הלכות מלכים יב, א
<p>כי תהיה ארץ ישראל (באחרית הימים) בעת קיום המצוות, כאשר היה העולם מתחילתו קודם חטאו של אדם הראשון אין חיה ורמש ממית אדם... וזה שאמר הכתוב: "וְשִׁעֲשַׁע יוֹנֵק עַל חֵר פֶּתֶן", וכן "וּפְרָה נֹדֵב תִּרְעֶינָה יַחְדָּו... וְאַרְיֵה פִּבְקָר לֹאכֵל תִּבְבֵּן" (ישעיה יא, ז-ח) כי לא היה הטרף בחיות הרעות, רק מפני חטאו של אדם כי נגזר עליו להיות טרף לשניהם והושם הטרף טבע להם גם לטרוף זו את זו... והנה בבריאתו של עולם נאמר בחיות שנתן להם העשב לאכלה דכתיב: "וְלִכְל חַיַּת הָאָרֶץ וְלִכְל עוֹף הַשָּׁמַיִם וְלִכְל רֹמֵשׁ עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר בּוֹ נִפְשׁ חַיָּה אֶת כָּל יֵרֶק עֵשֶׂב לְאֹכְלָהּ", ואמר הכתוב "וַיִּהְיֶה כֵן" (בראשית א, ל). כי הוא הטבע אשר הושם בהם לעד. ואחר כך למדו הטרף, מפני החטא הממית כאשר פירשתי. וכשהותר שחיטת בעלי החיים לבני נח אחרי המבול... נשארו על מנהגם לטרוף. ובהיות ארץ ישראל על השלמות (כאשר בעתיד ארץ תגיע לעידן השלמות), תושבת רעת מנהגם, ויעמדו על הטבע הראשון אשר הושם בהם בעת יצירתם.</p>	<p>אל יעלה על הלב שבימות המשיח יבטל דבר ממנהגו של עולם... אלא עולם כמנהגו נוהג. זה שנאמר בישעיה "וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי ירבץ" - משל וחידה. ענין הדבר (משמעות המשל): שיהיו ישראל יושבין לבטח עם רשעי עכו"ם (ועובדי האלילים שהם רשעים) המשולים כזאב ונמר...</p>

6. עיין בדברי הרמב"ם והרמב"ן, ענה:

א. מה ההבדל בין הרמב"ם לרמב"ן, במשמעותן של פסוקים ו-ח?

ב. מה ההבדל בין הרמב"ם לרמב"ן, בשאלה כיצד יראו בעתיד ימות המשיח?

"וגר זאב עם כבש" - דעה שלישית

רד"ק יא ו

וגר זאב עם כבש - ... והנכון, כי טבע החיות לא תתחלף, ויטרפו ויאכלו בשר, כמו שהם עושים עתה. אלא הבטיח את ישראל שהחיות הרעות לא יזיקו בכל ארץ ישראל. כיון שהם טובים, ושמרו דרך ה' - לא תשלוט בהם חיה רעה... ויחזרו כולם לדעת האמת ולא יגזלו ולא ישחיתו...

למתי מכוונת הנבואה של ישעיהו בפרק יא?

נבואות ישעיהו בפרק יא מזכירה את נבואת של ישעיהו בפרק ב:

ישעיהו פרק ב

(א) הַדְּבָר אֲשֶׁר חָזָה יִשְׁעִיחוּ בֶן אֲמוֹץ עַל יְהוּדָה וּירוּשָׁלַם:

(ב) וְהָיָה בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים נְכוֹן יְהִיָה הַר בֵּית ה' בְּרֹאשׁ הַהָרִים, וְנִשְׂא מִגְבְּעוֹת, וְנִתְרוּ אֲלָיו כָּל הַגּוֹיִם:

(ג) וְהָלְכוּ עַמִּים רַבִּים וְאָמְרוּ:

לָכוּ וְנַעֲלֶה אֵל הַר ה',

וְיִרְנוּ מִדְּרָכָיו

כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה

(ד) וְשִׁפְט בֵּין הַגּוֹיִם

וְכַתְּנוּ חֻבּוֹתֵם לְאַתֵּם

לֹא יִשָּׂא גּוֹי אֵל גּוֹי חָרֵב

וְהוֹכִיחַ לְעַמִּים רַבִּים

וְחִנִּיתוּ תִּיהֶם לְמִזְמֹרוֹת

וְלֹא יִלְמְדוּ עוֹד מִלְחָמָה: פ

7. מצא שלוש נקודות דמיון בין נבואת ישעיהו בפרק יא פס' א-ג, לבין נבואת ישעיהו בפרק ב פס' א-ד.

8. לאיזה תקופה מכוונים דברי הנבואה של ישעיהו בפרק יא? ענה לפי שלוש הדעות שלמדנו בפרק ב.